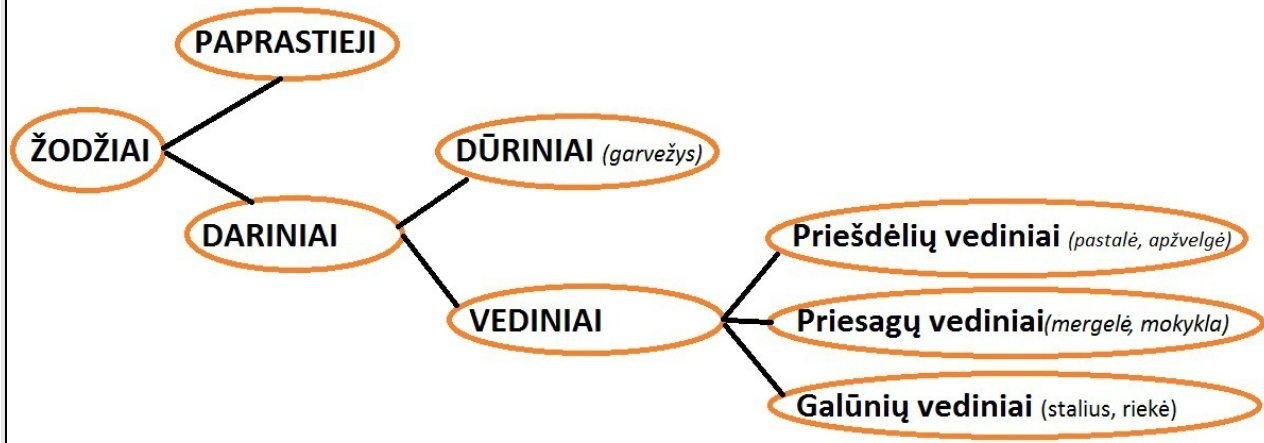

Vardas Pavardė: _____

Data: _____

Lietuvių kalbos namų darbai 2

Lietuvių kalbos žodžių daryba – tai naujos reikšmės žodžių darymas, pridėdant priešdėlį, priesagą, pakeičiant galūnę, sujungiant du žodžius.
Pvz.: saulė, pasaulis, saulėtas, saulėgrąža.

Priešdėlių vediniai

Priešdėlis pakeičia žodžio reikšmę, bet nepakeičia kalbos dalies.
Žodžiai su priešdėliais daromi tik iš tos pačios kalbos dalies:
daiktavardžiai iš daiktavardžių (ranka – **apy**rankė),
būdvardžiai iš būdvardžių (ilgas – **pai**lgas),
veiksmažodžiai iš veiksmažodžių (sukti – **pas**ukti).

1. Sugalvokite žodžių su priešdėliais (pvz.: važiuoti – išvažiuoti, parvažiuoti, nuvažiuoti, pervvažiuoti):

1) skristi: _____

2) nešti: _____

3) duoti: _____

Priesagų vediniai

Priesaga ne tik keičia šaknies reikšmę, bet ir parodo, kuriai kalbos daliai priklauso žodis:
daiktavardžių priesagos: -el-, -ėl-, -uk(as), -ut-, -yt-, -inink-, -ėj-, -id-, -ykl-
(namelis, ežerėlis, dantukas, bitutė, skarytė, bitininkas, kirpėjas, arklidė, mokykla);
būdvardžių priesagos: -ing-, -ėt-, -uot- (laimingas, skylėtas, languotas);
veiksmažodžių priesagos: -uoti, -ėti, -yti, -enti (dainuoti, kalbėti, matyti, gyventi).

2. Sudarykite mažybinius, maloninius daiktavardžius (pvz.: bernas - bernelis, berniukas,...):

- 1) vaikas: _____
- 2) sesė: _____
- 3) saulė: _____

Galūnių vediniai

Galūninė daryba būdinga tik daiktavardžiui (stalius) ir būdvardžiui (pakilūs):
vyriškosios giminės vediniai daromi su galūnėmis -as, -is, -ys, -us, -(i)us,
moteriškosios giminės – su galūnėmis -a, -ė, -is.

3. Sukurkite **galūnių vedinių** iš duotų žodžių:

- 1) senas - _____ (senas žmogus)
- 2) greitas - _____ (nueitas kelias per laiko vienetą)
- 3) pienas - _____ (geltona gėlė)
- 4) pamoko - _____ (mokiniamis perteikiamos)

Dūriniai

Dūryboje yra du pamatiniai žodžiai:
 gartraukis (garas + traukti), kelkraštis (kelias + kraštas), rudgalvė (ruda + galva).
 Dūryba, kaip ir galūninė daryba, būdinga tik daiktavardžiui ir būdvardžiui.
Jungiamieji balsiai - jungia sudurtinių žodžių dėmenis:
 dailyras, dangoraižis, bendrabutis, piliakalnis.
 Jungiamosios balsės -e- nėra. Yra tik -ia-.
 Lietuvių kalboje nebūna dviejų vienodų priebalsių iš eilės, išskyrus durtiniuose žodžiuose (pusėsėrė)
 ir priešdėlis + šaknis (iššveisti, iššokti, aplinkkelis).

4. Parašykite žodžius, iš kurių sudaryti dūriniai. Pažymėkite **jungiamąją balsę** sutartiniu ženklu.

- 1) daiktavardis - _____ + _____ ,
- 2) ledynmetis - _____ + _____ ,
- 3) didvyris - _____ + _____ ,
- 4) ilgauodegis - _____ + _____ .

5. Pažymėkite žodžio dalis sutartiniais ženklais.

- 1) Priešdėlių vediniai: p a p r o t y s, į p r o t i s, į e i t i
- 2) Priesagų vediniai: r a š y m a s, r a š t a s, r a š t i n g a s
- 3) Galūnių vediniai: b r i e d ė, p l e p y s, d r a s a
- 4) Dūriniai: l a u m ž i r g i s, p i l i a k a l n i s, ž e m ė l a p i s